The Basic Methodological Approaches to Vocal-Choral Teaching Children of Primary School Age

Hohol Anna

ORCID <http://orcid.org/0000-0003-3046-2268>

Postgraduate student

Dragomanov National Pedagogical University (Ukraine, Kyiv)

Abstract

Defined the effective methodological approaches to vocal-choral teaching children of primary school age. Described the leading methodological approaches to vocal-choral teaching children of primary-school-age, namely personality-oriented, creative-activity approach, competency-based approaches and analyzed at a basic level. To solve the tasks, a set of theoretical methods was used: scientific and theoretical analysis, systematization and generalization.

The above-mentioned methodological approaches can be defined as leading on vocal-choral teaching children of primary-school-age. Implementation of a personality-oriented approach promotes the development of personality, unique and individual traits children of primary-school-age. Application of the creative-activity approach activates the process of forming a student as a creative person. The use of a competent approach gives impetus to creative self-actualization and self-organization of children of primary -school-age at vocal and choral classes.

Thus, the combination of the above-mentioned approaches, namely personality-oriented, creative-activity approach, competency-based, as the basic approach, creates the theoretical precondition for vocal-choral education children of primary-school-age.

Key words: vocal-choral education, children of primary-school-age, personality-oriented approach, creative-activity approach, competency-based approach.

Актуальність дослідження. Одним із основних завдань Нової української школи (НУШ) є створення системи навчання, що спрямовує учнів на отримання необхідних для життя знань та умінь, у центрі якої – особистість. Реалізація цих завдань актуалізує пошук нових методологічних підходів у всіх галузях навчання для забезпечення успішної адаптації школярів до життя у сучасному суспільстві.

Музичне, зокрема, вокально-хорове навчання – невід’ємна частина навчального процесу в цілому, спрямована на розвиток музичної культури, духовних та моральних цінностей, художньо-естетичного смаку, що є найкращими якостями особистості. У цьому контексті особливої уваги потребує визначення та обґрунтування методологічних підходів до вокально-хорового навчання молодших школярів.

Актуальні питання вокально-хорового навчання, роботи з хором завжди привертали увагу науковців, хормейстерів, педагогів. У різний час до них зверталися Б. Асаф'єв, К. Пігров, П.Чесноков, наші сучасники: Л. Бірюкова, П. Ковалик, А. Козир, та інші. Питання вокально-хорового навчання молодших школярів у своїх працях розглядали Ю. Алієв, А. Апраксина, В.Белобородова, А. Болгарський, Л. Гавриленко, Н. Гороховська, І. Зеленецька, В. Квашук, О. Комаровська [19], А. Менабені, С. Миколінська, Д. Огороднов, Г. Стулова, Л. Хлебникова та інші науковці. У навчанні молодших школярів з успіхом застосовувалися діяльнісний (Б. Ананьєв, Л. Виготський, А. Сохор та ін.) та особистісно-орієнтований (О. Рудницька, І. Якиманська та ін.) підходи. У останні роки увагу науковців привертає індивідуальний (В. Володько, Н. Заперченко) та гуманістичний підходи (І. Бужина, С. Горбенко, Л. Губарева, А. Кияновський, Л. Петько [9; 10; 11]).

Метою нашої статті є визначення методологічних підходів до вокально-хорового навчання молодших школярів.

Виклад основного матеріалу. У педагогічному словнику С. Гончаренка поняття «навчання» трактується як «цілеспрямований процес передачі і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини» [7, с. 223]. Водночас, поняття «музичне виховання» визначається як «процес цілеспрямованого пізнання музики, розвиток музично-естетичних смаків людини, збагачення її музичної культури та здібностей» [там само, с. 219], а «музична освіта» – як «сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для практичної музичної діяльності, а також процес їх засвоєння...» [там само, с. 218].

Отже, не вдаючись у межях даної статті до детального аналізу означених понять, зауважимо, що вокально-хорове навчання є видом музичної пізнавальної діяльності, у процесі якої відбувається розвиток вокально-хорових навичок та музично-виконавських умінь. Варто відзначити, що О. Ростовський розглядає вокально-хорове навчання молодших школярів як процес спрямований на активізацію розвитку дитячого голосу і формування в учнів вокально-хорових навичок [12]. Це процес, на який впливає безліч чинників, в тому числі психологічних, і який потребує ретельного вибору методологічних підходів для його ефективності.

У межах даної статті розглянемо найбільш ефективні, на нашу думку, підходи до вокально-хорового навчання молодших школярів, а саме: особистісно-орієнтований, творчо-діяльнісний та компетентнісний підходи.

Одним із провідних підходів до вокально-хорового навчання молодших школярів науковці (В. Серіков, С. Белова, В. Данільчук, В. Зайцев, О. Бондаревська, І. Якиманська, О. Рудницька) визначають особистісно-орієнтований підхід.

Під особистісно-орієнтованим підходом вчені розуміють загальногуманістичний феномен, який ґрунтується на повазі прав учнів, їхнього освітнього вибору, і розглядають його як освітню систему, створення якої є «механізмом функціонування та розвитку особистості...», як педагогічну діяльність, що спрямована на виховання особистості [8, с. 16–17].

І. Якиманська розглядає особистісно-зорієнтований підхід як необхідний для розкриття особистісних рис учня, виховання у школярів унікальності та неповторності. Науковець стверджує, що «особистісно-орієнтоване навчання – це таке навчання, де на чільне місце ставиться особистість дитини, її самобутність, самоцінність, суб'єктивний досвід кожного спочатку розкривається, а потім узгоджується зі змістом освіти» [17, с. 31–42].

Сутність особистісно-орієнтованого підходу полягає у послідовному формуванні особистості (О. Рудницька). Проте, на думку В. Серікова, «особистісно-зорієнтоване навчання – це не формування особистості із заданими властивостями, а створення умов для повноцінного вияву і відповідного розвитку освітніх функцій виконавців» [3, с. 27].

Забезпечити навчання з позицій особистісно-орієнтованого підходу до вокально-хорового навчання молодших школярів може тільки педагог, який сам є особистістю. Педагог має встановити міжособистісну взаємодію «учитель-учень», що допоможе побудувати діалог для обміну інтелектуальними, соціальними, духовними та моральними цінностями.

Важливо зацікавити кожного учня у колективі різними формами та методами вокально-хорового навчання, стимулювати прояв ініціативи до самостійного виконання без остраху помилки (невірного інтонування, неточності у ритмі твору тощо), заохочувати молодших школярів до елементарного аналізу власного виконання

та аналізувати виконання інших учнів, щоб спільно знаходити способи вирішення існуючих проблем; заохочувати учнів, оцінюючи не лише кінцевий результат, а й увесь процес їх вокально-хорової роботи.

Отже, у вокально-хоровому навчанні молодших школярів, особистісно-орієнтовний підхід спрямований на розкриття індивідуальності школяра, створення умов для виявлення і розкриття його особистісного потенціалу.

Наступним, не менш важливим підходом щодо вокально-хорового навчання молодших школярів є творчо-діяльнісний підхід. А. Сохор вважає, що музична діяльність людини відповідає трьом етапам існування музичного твору – створення, відтворення, слухання [15]. Враховуючи думку вченого, можемо зазначити, що спів, зокрема, хоровий – це музично-пізнавальна діяльність, у процесі якої учні мають створити своє власне уявлення щодо виконання твору, спираючись на вокально-хорові уміння та навички, здобуті в процесі вокально-хорового навчання.

Знання, відомості про музику діти отримують у процесі сприйняття музики, виконання, творчої діяльності. Кожен вид музичної діяльності вимагає певних знань. Для удосконалення виконання потрібні спеціальні знання про способи та прийоми звукоутворення, звуковедення, засоби виразності. Навчаючись співу, учні набувають знання, необхідні для оволодіння співацькими навичками.

Г. Альтштуллер зазначає, що творча діяльність людини спрямована на створення невідомих їй раніше духовних та матеріальних цінностей. Науковець вважає, що творчість не можлива без таких компонентів як фантазія та уява, що забезпечують успішний кінцевий результат творчості [1].

Н. Ветлугіна була впевнена, що виховання повинне формувати людину нового типу, здатну до активної творчої діяльності, і наголошувала: «Мистецтво, зокрема музика, приховує у собі великі можливості для творчого розвитку підростаючого покоління» [5, с. 90].

Б. Асаф'єв писав, що творчість сприяє більш глибокому засвоєнню музичного матеріалу і розвитку музичних здібностей у дітей. Творчою науковець вважає таку діяльність людини, в результаті якої створюється щось нове, що веде до нових знань про світ, або почуття, здатне відображувати нове ставлення до дійсності [2].

У молодшому шкільному віці яскраво проявляється здатність до творчості. Учні легко сприймають образний зміст казок, пісень, музичних п'єс, їм притаманне наслідування, природна активність та віра у свої творчі можливості. Музика стимулює молодших школярів до творчої діяльності, формує пізнавальні та емоційно-мотиваційні функції, розвиває творче мислення й комунікативність, а також позитивні якості характеру (систематичність, працьовитість, наполегливість).

На вокально-хорових заняттях молодших школярів особливе значення має творча діяльність дітей, яка сприяє формуванню уяви, мислення, винахідливості, творчих здібностей. Усе це приводить до формування творчої особистості, здатної самореалізуватися на кожному етапі своєї життєдіяльності. Отже, творчо-діяльнісний підхід є одним із провідних підходів до вокально-хорового навчання молодших школярів.

Одним з головних щодо вокально-хорового навчання молодших школярів, на нашу думку, є *компетентнісний підхід*, тісно пов'язаний з попередніми. У сучасній освітній системі згідно з концепцією Нової української школи, компетентнісний підхід є одним з найважливіших, адже він сприяє оновленню освіти, пошуку альтернативного навчання, що спрямоване на досягнення учнями позитивних результатів та застосування їх на практиці.

Вагомість компетентнісного підходу щодо навчання та формування загальних компетентностей молодших школярів у своїх працях розглядала низка науковців, а саме, І. Гудзик, О. Савченко, Г. Селевко, В. Серіков, А. Хуторської та ін.

Згідно з думкою А. Хуторського компетентнісний підхід спрямований на досягнення людиною «ключових, загальнопредметних та предметних компетентностей» у процесі навчання [16, с. 208].

Оскільки у педагогіці часто порівнюють такі поняття як «компетенція» та «компетентність», наведемо трактування науковцем цих понять. Поняття «компетенція» науковець розуміє як «сукупність взаємопов'язаних якостей особистості», а поняття «компетентність» розглядає як володіння людиною відповідними компетенціями, що обумовлені досвідом її діяльності у певній сфері та особистісним ставленням людини до навчальної діяльності [там само, с. 208].

На думку М. Боритко «компетенція» – це певні вимоги до навчання та до тих, хто навчається, а «компетентність» – рівень відповідності даним вимогам та рівень засвоєння компетенцій [4].

Г. Селевко зазначає, що компетентнісний підхід поступово переорієнтує освітню систему, де переважатиме формування навичок, та створення умов для здатності виживання в умовах сучасного суспільного простору [14].

Впровадження компетентнісного підходу щодо вокально-хорового навчання молодших школярів реформує процес накопичення вокально-хорових навичок в уміння творчо застосовувати їх у практичній діяльності, а вокально-хорове навчання з позицій компетентнісного підходу сприяє самореалізації кожного учня у колективі. Отже, впровадження компетентнісного підходу до вокально-хорового навчання молодших школярів дає поштовх до їх творчої самостійної діяльності та самоорганізовує учнів.

Висновки. Таким чином, поєднання вищезазначених підходів, а саме: особистісно-орієнтованого, творчо-діяльнісного та компетентнісного створює теоретико-методичну основу вокально-хорового навчання молодших школярів.

Подальшу роботу ми вбачаємо у визначенні умов формування вокально-хорового навчання молодших школярів на засадах гедоністичного підходу.

References

1. Altshtuller. H. S., Vertny N. M. *Kak stat geniyem: zhiznennaya strategiya tvorcheskoy lichnosti* [How to become a genius: the life strategy of a creative person]. Minsk: Belarus, 1994. 497 p.
2. Asafiev B.V. *Izbrannyye stat'i o muzykal'nom prosveshchenii i obrazovanii* [Selected articles on music education and education]. Moscow: Music, 1973. 95 p.
3. Bolotov V. A., Serikov V. V. *Kompetentnostnaya model : ot idei k obrazovatelnoy paradigme* [Competence model: from idea to educational paradigm]. *Pedagogika*. 2003. No. 10. Pp. 7–13.
4. Borytko N. M. *Profesional'no-pedagogicheskaya kompetentnost' pedagoga* [Professional and pedagogical competence of the teacher]. *Eydos: internet-zhurnal*. 2007. 30 sentyabrya URI: <http://www.eidos.ru/journal/2007/093010.htm>
5. Vetlugina N. A. *Muzykal'noye razvitiye rebenka* [Musical development of a child]. Moskva: Prosveshcheniye, 1968. 92 p.

6. Vygotskiy L. S. *Razvitiye vysshikh form vnimaniya v detskom vozraste* [The development of higher forms of attention in childhood] // *Psikhologiya vnimaniya* [red. YU. B. Gippenreyter, V. YA. Romanov]. Moskva: CheRo, 2005.

7. Honcharenko S. U. *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv: Lybid, 1997. 375 p.

8. *Lichnostno-oriyentirovannyi obrazovatel'nyy protses: sushchnost', sodержaniye, tekhnologii* [Person-oriented educational process: essence, content, technology]. Rostov na Donu: Izd-vo RGPU, 1995. 288 p.

9. Pet'ko L.V. *Vyhovnyj i profesijnyj aspekty muzychno-pedagogichnoi' sprjamovanosti navchannja inozemnoi' movy studentiv VNZ u systemi muzychno-pedagogichnoi' osvity* [Educational and professional aspects of music-pedagogical orientation of foreign language teaching for students in the system of music-pedagogical training]. *Muzyka ta osvita : naukovo-metod.zhurnal / zasn. MON Ukrai'ny, NAPN Ukrai'ny, Kyi'vs'ka dytjacha akademija mystectv ; gol.red. L.M.Masol. – Kyi'v : Pedagogichna dumka, 2013. Vol. 3. Pp. 14–18.*

10. Pet'ko L.V. *Robota nad pisneju v kursi anglijs'koi' movy jak odyz iz zasobiv profesijnoi' pidgotovky studentiv humanitarnyh special'nostej VNZ* [The song in English course as a means of training humanities majors university students']. *Inozemni movy. 2011. No. 1 – Pp. 44–48.*

11. Pet'ko L.V. *Stymuliuvannia tvorchykh zdibnostei pidlitkiv zasobamy vtilennia obrazu kazkovoho personazhu* [Stimulating of teens'creativity abilities in view of embodiment the image fairy-tale character's] // *Lialka yak znak, obraz, funktsiia: Mater. vseukr. nauk.-prakt. konf. «Druhi Marka Hrushevskoho chytannia» / za red. O.S.Naidena. Kyiv: VD «Stylos», 2010. Pp. 200–204.*

12. Rostovskiy O. Ya. *Metodyka vykladannia muzyky u pochatkovii shkoli* [Method of teaching music in elementary school: a teaching manual]: navch.-metod. posibnyk. 2-e vyd., dop. Ternopil: Navchalna knyha Bohdan, 2001. 216 p.

13. Rudnytska O. P. *Pedahohika: zahalna ta mystetska* [Pedagogics: general and artistic: a manual]: navch. posibnyk. Ternopil: Navchalna knyha «Bohdan». 2005. 306 p.

14. Selevko G. *Kompetentnosti i ikh klassifikatsiya* [Competencies and their classification]. *Narodnoye obrazovaniye. 2004. № 4. Pp. 138–143.*

15. Sokhor A. N. *Muzyka: muzykal'nyy entsiklopedicheskiy slovar'* [Music: musical encyclopedic dictionary]. Moskva: Sovetskaya entsiklopediya, 1990. 672 p.

16. Khutorskoy A. V. *Tekhnologiya proyektirovaniya klyuchevykh i predmetnykh kompetentsiy* [Technology of designing key and subject competencies]. *Eydos: internet-zhurnal. 2005. 12 dekabrya. URI: <http://www.eidos.ru/journal/2005/1212.htm>*

17. Yakimanskaya I. S. *Razrabotka tekhnologi lichnostno-oriyentirovanogo obucheniya* [Development of student-centered learning technology]. *Direktor shkoly. 2003. No. 6. Pp. 31–42.*

18. Chen Kai, Shcholokova Olga. Methodological basis of the future musicianseducators' performance-educational activity. *Intellectual Archive. – Toronto: Shiny World Corp. (Canada). 2018. (May/June). Vol. 7. No. 3. PP. 94–104.*

19. Komarovska Oksana, Huang Hanjie. Readiness for stage partnership in vocal ensemble performance as a vector in professional training music teacher. *Intellectual*

Translation of the Title, Abstract and References to the Author's Language

УДК 37.016:784

Гоголь Анна. Основні методологічні підходи до вокально-хорового навчання молодших школярів

У статті визначено основні методологічні підходи до вокально-хорового навчання молодших школярів. Для розв'язання поставлених завдань було використано комплекс теоретичних методів: науково-теоретичний аналіз, систематизація та узагальнення. Застосування особистісно-орієнтованого підходу сприяє розвитку особистості, неповторних та індивідуальних рис. Застосування творчо-діяльнісного підходу активізує процес формування учня, здатного до активної творчої діяльності. Використання компетентнісного підходу дає поштовх до творчої самостійної діяльності та самоорганізації молодших школярів. Таким чином, поєднання вищезазначених підходів створює теоретико-методичну основу вокально-хорового навчання молодших школярів.

Ключові слова: вокально-хорове навчання, молодші школярі, особистісно-орієнтований підхід, творчо-діяльнісний підхід, компетентнісний підхід.

Література

1. Альтштуллер Г. С., Вертни Н.М. Как стать гением: жизненная стратегия творческой личности. Минск: Беларусь, 1994. 497 с.
2. Асафьев Б. В. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании. Москва: Музыка, 1973. 95 с.
3. Болотов В. А., Сериков В. В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной парадигме. Педагогика. 2003. № 10. С. 7–13 с.
4. Борытко Н. М. Профессионально-педагогическая компетентность педагога. *Эйдос*: интернет-журнал. 2007. 30 сентября URI: <http://www.eidos.ru/journal/2007/093010.htm>
5. Ветлугина Н. А. Музыкальное развитие ребенка. Москва: Просвещение, 1968. 92 с.
6. Выготский Л. С. Развитие высших форм внимания в детском возрасте // Психология внимания [ред. Ю. Б. Гиппенрейтер, В. Я. Романов]. Москва: ЧеРо, 2005.
7. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 375 с.
8. Личностно-ориентированный образовательный процесс: сущность, содержание, технологии. Ростов на Дону: Изд-во РГПУ, 1995. 288 с.
9. Петько Л.В. Виховний і професійний аспекти музично-педагогічної спрямованості навчання іноземної мови студентів ВНЗ у системі музичнопедагогічної освіти. *Музика та освіта*. 2013. № 3. С. 14–18. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7872>

10. Петько Л.В. Робота над піснею в курсі англійської мови як один із засобів професійної підготовки студентів гуманітарних спеціальностей ВНЗ. *Іноземні мови*. 2011. № 1. С. 44–48.
11. Петько Л. В. Стимулювання творчих здібностей підлітків засобами втілення образу казкового персонажу // Лялька як знак, образ, функція: Матер. всеукр. наук.-практ. конф. «Другі Марка Грушевського читання» / за ред. О.С.Найдена. – Київ: ВД «Стилос», 2010. С. 200–204.
12. Ростовський О. Я. Методика викладання музики у початковій школі: навч.-метод. посібник. 2-е вид., доп. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2001. 216 с.
13. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посібник. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан». 2005. 306 с.
14. Селевко Г. Компетентности и их классификация. *Народное образование*. 2004. № 4. С. 138–143.
15. Сохор А. Н. Музыка: [музыкальный энциклопедический словарь]. Москва: Советская энциклопедия, 1990. 672 с.
16. Хуторской А. В. Технология проектирования ключевых и предметных компетенций. *Эйдос: интернет-журнал*. 2005. 12 декабря. URI: <http://www.eidos.ru/journal/2005/1212.htm>
17. Якиманская И. С. Разработка технологии личностно-ориентированого обучения. *Директор школы*. 2003. №6. С. 31–42.
18. Chen Kai, Shcholakova Olga. Methodological basis of the future musicians educators' performance-educational activity. *Intellectual Archive*. – Toronto: Shiny World Corp. (Canada). 2018. (May/June). Vol. 7. No. 3. PP. 94–104.
19. Komarovska Oksana, Huang Hanjie. Readiness for stage partnership in vocal ensemble performance as a vector in professional training music teacher. *Intellectual Archive*. – Toronto: Shiny World Corp. (Canada). 2018. (September/October). Vol. 7. No. 5. PP. 66–74. URI: https://doi.org/10.32370/2018_09_7